

(Вечерње новости, 04.05.2009)

Некада би се 25. маја славио Титов рођендан, премда је то један од десет могућих датума његовог рођења. Да ли је он био истински великан, или су му само околности ишле на руку? Да ли му је срећни случај помогао да преживи чистке међу југословенским комунистима у Москви, да се нађе на челу најуспешније комунистичке гериле у Европи, да Совјети уђу у Југославију, да се посвађа са Стаљином на самом почетку Хладног рата? Једино тада се могло ишчупати из совјетског загрљаја, а тада је и Америка боље плаћала такву неочекивану подршку. Сви који су пробали да се одвоје касније, нису успели. Чаушеску је донекле успео да се дистанцира од Совјета, али није успео да то наплати. Затим је Тито открио извор неслућене дипломатске снаге у несврстанима. Чак је и умро на време, баш на самом почетку велике кризе која је уништила његову државу и режим.

Превелики је број искоришћених прилика да би се његова каријера приписала само срећи. Нити је то могуће постићи уз помоћ само једног талента или технике. Сада ћемо поменути само једну његову вештину, која може да буде поучна. То је изражени дар за стварање онога што би се данас звало јавни имиџ. Први пут је показао тај дар пре 80 година на "бомбашком" процесу у Загребу 1928. године. Званично је био секретар месног комитета загребачких комуниста, а незванично агент-резидент Коминтерне. Тада је у Југославији било много истакнутијих комуниста, а и агената. Брозу је суђено за тероризам, у вези са сакривеним оружјем. Међутим, изјавом да признаје само суд своје партије, претвара се у политичког борца. Загребачка штампа, ионако кивна на југословенску државу и полицију, објављује његов портрет и говор на првим странама. Сигурно је овај његов гест допринео томе да га примете и у Коминтерни, па убрзо после изласка из затвора бива кооптиран у Политбиро.

Дуго се 1937. година славила као датум његовог преузимања Партије, али је заправо тек Пета конференција 1940. године учврстила његов статус. Вративши се у земљу, а вероватно избегавши чистке, својим изгледом и понашањем, сведочи Ћилас, потпуно је засенио своје много млађе сараднике. Коминтерна је разматрала могућност да распусти КПЈ. У то време, мађарски и румунски комунисти, а да и не помињемо бугарске, уживали су далеко већи углед у међународној комунистичкој хијерархији.

Рат ће све променити. Тито је 1945. прослављени вођа највеће европске гериле, док су раније легенде комунистичког покрета, као Димитров, инсталирани на власт из Москве, потпуно зависни од Совјета. Ово осећање снаге и домаће подршке охрабрили су Тита да

изазива Америку мешањем у грчки грађански рат. Наша армија је била прва која се усудила да обара америчке авионе после Другог светског рата. Југославија је била мала Титу. Албанија је већ била на путу да постане седма република, а преговори са Бугарском о балканској федерацији далеко су одмакли. Тито је желео да буде најстарији брат, одмах до Стаљина, у комунистичкој породици. Стаљин покушава да га уклони, али је онда Тито искористио подршку народа. Хладни рат је у зачетку, блокада Берлина почиње тачно када и сукоб са Информбироом. Америка радо прихвата донедавно најоштрији комунистички режим као важног савезника.

Тито користи нови положај земље да изгради свој нови имиџ на Западу. Он је међу свим комунистичким државницима био прва, а пре Горбачова и једина звезда у западној јавности. Његов згодан ратнички портрет је почетком педесетих доспео на насловну страну "Тајм лајф" магазина. Ниједан комунистички вођа није се сретао са већим бројем америчких председника од Ајзенхауера надаље. С друге стране, Тито је одржавао одличне односе и са свим совјетским лидерима после Стаљина. Хрушчов и пола руководства су чак дошли у Београд на покајање, а Хрушчов га је консултовао и у вези с великим кризама као што је мађарска. Питају га за мишљење и у стварима светске политике, на пример Картер у доба египатско-изрелских преговора.

У земљи, његов култ личности је био једна од легитимацијских основа режима. И мимо култа успевао је да изазове одушевљење својих поданика: од говора у Сплиту 1962. године до говора побуњеним студентима 1968. године. Западна штампа га је величала јер је показао више слуха за студенте од Де Гола. За разлику од бриљантне спољне политике, изгледа да је Тито у земљи доживео пораз много година пре смрти. Британски историчар Дејан Јовић сматра да је он већ почетком седамдесетих изгубио праву политичку моћ, расподељену међу републичким олигархијама. Ове завађене врхушке уставно блокирају сваку могућност да ико наследи Тита. Безидејни владари Југославије покушавају да под некрофилним слоганом "После Тита, Тито" одрже режим који се већ распадао. Југославија није нашла свог Денга да реформише државу прављену по мери покојног вође. А и свет се променио. Горбачов се повлачи из Хладног рата и Југославија губи значај језичка на ваги. Да ли би се Тито снашао у тој ситуацији? Да ли би и у данашњем свету био велики?